

УДК 351.851.071.6:006.032](ЄС:477)

DOI 10.34132/pard2022.18.15.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ У КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Рачинський А. П., д-р наук з держ. упр., професор, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна.

Підготовка інтелектуального потенціалу суспільства – одне з найголовніших завдань, яке в сучасному світі стоїть перед навчальними закладами. Вивчення провідного зарубіжного досвіду з публічного управління закладів освіти сприяє забезпеченню кваліфікованої підготовки майбутніх магістрів та здобувачів наукового ступеня зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» через врахування дієвих способів та методів навчання і виховання молоді, підготовки їх до активної участі в науковому, культурному і громадському житті суспільства, - ці питання в центрі уваги науковців у сфері публічного управління та адміністрування.

Автор статті акцентує увагу, що Українська держава, як частина європейського простору, має спільний історичний досвід з європейськими країнами та спільні цінності з країнами-членами Європейського Союзу, що відкриває їй нові можливості в своїй європейській ідентичності. Європейський вибір України підтверджує Угода про асоціацію між ЄС та Україною, а також численні договори, заяви та політичні кроки, які характеризують вектор розвитку нашої країни. Важливим елементом інтеграції України є входження національної системи освіти до європейського освітнього простору. У цьому сенсі автором здійснено порівняльний аналіз розвитку національної системи загальної середньої освіти України в контексті змін в освіті європейських країн, зокрема членів

ЄС, розуміння сутності реформ та інновацій, які зараз реалізується в європейському освітньому просторі.

Об'єднувальні механізми в освітній галузі в рамках ЄС проходять в напрямі створення єдиного європейського освітнього простору. Однак, визначення особливостей навчання у закладах освіти лишається у повноваженнях країн, що входять до Євросоюзу. Європейська інтеграція в сфері освіти не передбачає стандартизацію державної програми навчання, а лише мотивує до отримання високих еталонів у навчальному процесі. Методи та напрями для досягнення цієї мети держава вибирає на власний розсуд, враховуючи особливості державної освітньої структури та культури.

Такий міжнародний досвід є дуже цінним для реалізації публічного управління закладами освіти в територіальних громадах України, особливо в умовах децентралізації, яка основана на принципах субсидіарності, партисипативності.

Ключові слова: *публічне управління, міжнародні стандарти, європейський простір, країни Європейського Союзу, заклади освіти, територіальні громади, децентралізація.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Українська держава, як частина європейського простору, має спільний історичний досвід з європейськими країнами та спільні цінності з країнами-членами Європейського Союзу, що відкриває їй нові можливості в своїй європейській ідентичності. Європейський вибір України підтверджуються чинними документами, серед яких Угода про асоціацію між ЄС та Україною, а також численні договори, заяви та політичні кроки, які характеризують вектор розвитку нашої країни. Важливим елементом інтеграції України є входження національної системи освіти до європейського освітнього простору. У цьому сенсі необхідно здійснити порівняльний аналіз розвитку національної системи загальної середньої освіти України в контексті змін в освіті європейських країн, розуміння сутності реформ та інновацій, які зараз реалізується в європейському освітньому просторі.

Об'єднувальні механізми в освітній галузі в рамках ЄС проходять в напрямі створення єдиного європейського освітнього простору. Однак, визначення особливостей навчання у закладах загальної середньої освіти лишається у повноваженнях країн, що входять до Євросоюзу. Європейська інтеграція в сфері загальної середньої освіти не передбачає стандартизацію державної програми навчання, а лише мотивує до отримання високих еталонів у навчальному процесі. Методи та напрями для досягнення цієї мети держава вибирає на власний розсуд, враховуючи особливості державної освітньої структури та культури регіону, місцевості [1, с. 2].

Такий міжнародний досвід є дуже цінним для реалізації публічного управління закладами освіти в територіальних громадах України, особливо в умовах децентралізації, заснованої на принципах субсидіарності, партисипативності. Тому вивчення провідного зарубіжного досвіду з публічного управління закладів загальної середньої освіти сприяє забезпеченню кваліфікованої підготовки молоді до здобуття вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» шляхом врахування дієвих способів та методів навчання, активної участі в науковому, культурному і громадському житті суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема функціонування системи освіти знаходиться у фокусі вітчизняних науковців і представлена працями з різних напрямів дослідження, зокрема – соціологічного, філософського, педагогічного, психологічного й управлінського. Більшість наукових розвідок спрямовані на вирішення внутрішніх інституційних засад у сфері освіти, [1; 3; 4]; значно менше наукових праць, в яких висвітлено питання щодо публічного управління закладами загальної середньої освіти, особливо в умовах децентралізації, розбудови територіальних громад на місцевому рівні [5; 6; 7].

Сутність підготовки до професійного публічного управління та адміністрування розкрито в наукових працях В. Бакуменка, В. Гусева, І. Дичківської, В. Лугового, О. Ігнатовича, Л. Петриченка, В. Познякова, Ю. Шарова та ін., у тому числі, міністрів освіти і науки України (Л. Гриневич, В. Кременя, С. Ніколаєнка. З'ясовано, що готовність до професійного публічного управління

та адміністрування передбачає наявність мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення поставлених цілей, здатності до творчості й рефлексії, а управлінська компетентність є ключовою професійної компетентності, яка дозволяє вирішувати проблеми вдосконалення змісту та методів професійної діяльності, підвищувати якість результатів через формування нової світоглядної державницької позиції.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкрити провідний зарубіжний досвід з публічного управління закладами освіти та запропонувати шляхи його застосування в контексті інтеграції України в національну систему освіти до європейського освітнього простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освіта вважається основним компонентом розвитку економіки, заснованої на знаннях, і соціальної гармонії. Стратегічна програма європейського співробітництва в галузі освіти, яка з 2010 року реалізується на території Європейського Союзу, – «Освіта та навчання 2020», орієнтувала країни-члени ЄС на створення національних систем високоякісної освіти для всіх груп населення протягом усього життя. Програма базувалася на таких стратегічних цілях:

- забезпечення освітою упродовж всього життя та мобільність на реальність;
- підвищення якості та продуктивності освіти та навчання;
- сприяння рівним можливостям, соціальній єдності та активній громадянській позиції;
- сприяння розвитку креативності та інновацій, включаючи підприємництво, на всіх рівнях освіти та професійної підготовки.

Програма встановлює наступні напрямки для досягнення цілей національні системи освіти:

- не менше 95 % дітей мають бути охоплені початковою шкільною та дошкільною освітою;
- менше 15 % 15-річних мають погані успіхи в читанні, математиці та природничих науках;
- рівень тих, хто покидає школу у віці 18-24 років, має бути нижче 10%;

- не менше 40 % населення у віці 30-34 роки повинні мати вищу освіту;
- щонайменше 15 % дорослого населення має бути в освіті;
- щонайменше 20 % випускників вищих навчальних закладів і 6% осіб віком 18-34 роки з початковою професійною кваліфікацією потребують деякий час навчатися за кордоном;
- частка випускників навчальних закладів у віці 20-34 роки з не нижче середньої освіти має становити не менше 82 % [1, с. 2].

Вимогою приєднання нашої держави до освітнього простору ЄС є виконання умов європейських стандартів до організації навчального процесу, що були запроваджені у дев'яності роки державами ЄС. Серед цих вимог доцільно звернути увагу на такі: загальний час не менше дванадцяти років денного навчання; не менше трьох років має тривати загальний час здобуття профільної освіти, під час якого учні старших класів поглиблено опановують обмежену кількість тих дисциплін, які відповідають спрямуванню школи; для учнів 12 класів обов'язково потрібно проводити іспити на державному рівні [6].

В ЄС все більше набуває актуальності новий міжнародний освітній підхід, головними засадами якого виступає демократія (акцент на індивідуальність, творчу думку), релевантність (практична та соціальна висока роль освіти), відсутність часових розривів (у процесі отримання знань впродовж усього життя), пластичність (риса пристосування до сучасних реалій), технологічний прогрес (застосування передових діджитал-технологій), інтернаціональний напрямок (орієнтир на загальні євростандарти, взаємна ухвала та прийняття шкільних атестатів, дипломів тощо).

Пріоритети політики для середньої освіти в країнах ЄС полягають у тому, що:

- усі учні мають набути ключових компетенцій для навчання впродовж життя. Цього можна досягти шляхом реструктуризації навчальних програм і методів оцінювання, перепідготовки вчителів, удосконалення засобів навчання та ресурсів;
- кожен учень має отримати користь від раннього дитинства та дошкільної освіти, яка має стати більш доступною на місцевому рівні;

– необхідно покращити підтримку учнів з особливими потребами, включно з мігрантами, та зменшити рівень передчасної полишення школи серед молоді;

– необхідно забезпечити вищий рівень підтримки (професійний розвиток, сприяння мобільності) для шкільних вчителів, керівників шкіл та викладачів, вчителів;

– необхідно й надалі розвивати систему забезпечення якості освіти з метою створення ефективнішого та ефективнішого управління закладами [1, с. 3].

Специфікою Європейських підходів до реформування освітньої системи є те, що наголос робиться не тільки на отриманні базового рівня освіти з головних дисциплін, але й намагання заздалегідь розгледіти ті навички та спеціальності, в яких виникатиме потреба в майбутньому на просторах Європи. Безпосередньо навчання у закладах загальної середньої освіти має «навчити отримувати знання», таким чином, підготувати молоде покоління до отримання знань протягом усього їхнього життя.

Більшість країн ЄС пройшли через децентралізацію управління освітньою галуззю. Наприклад, у Німеччині чи Великобританії проходять дерегуляторні процеси, які мають на меті подолати бюрократизм у сфері шкільного менеджменту, а у Швеції місцева влада наділена значними компетенціями в керуванні грошима, педагогами [1, с. 6].

Системне координування сфери освіти у цих країнах проходило в 3 напрямках:

- 1 – децентралізація;
- 2 – орієнтація на досягнення мети;
- 3 – орієнтація на стандарт розвитку.

Однак найефективнішим проявом децентралізації програм навчання в розрізі сучасного реформування у західноєвропейських державах стало питання присвоєння навчальним установам автономії в усіх розуміннях цього поняття [6; 9; 10].

У цьому аспекті важливим для України є вивчення практики Польщі. Високі результати освіти в цій державі існують завдяки глибокій децентралізації менеджменту освітньої галузі. Освітній рівень тут є найкращим серед країн пострадянського простору. Після

вступу до ЄС польська республіка підлаштувала свою програму навчання до євростандартів та долучилася до Міжнародних норм класифікації освіти (ICSED). Освіта, що отримується в цій державі, вважається найефективнішою у східноєвропейському просторі.

Дошкільна та повна середня освіта у Польщі перебуває під контролем місцевої влади, безпосередньо початкові та молодші класи підпорядковуються комуні, а вищі середні освітні заклади, навчання в яких виконується за бажанням, але які відвідують більше половини учнів віком від 16 до 20 років, перебувають в компетенції повітів.

В цій державі відповідальність за фінансування сфери освіти мотивувала органи місцевої влади здійснити раціоналізацію шкіл та зменшити розмір заборгованості, яка виникла під час перебування цієї сфери під протекцією уряду. Головним шляхом фінансування польської освіти є фінансові надходження з державної казни. Міська влада приймає ухвалу стосовно розміру витрат на освітню сферу, враховуючи свої прибутки. До того ж, вони регламентують принципи нарахування зарплат педагогам [11].

У Республіці Польща не існує обов'язкових навчальних посібників та відсутня обов'язкова навчальна програма. Не має значення, чим користуватися – чи посібниками, чи підручниками. Польські педагоги вільно обирають підручники для навчання учнів, можуть застосовувати власні навчальні програми. Країна наполягає лише на тому, аби учні мали знання, які зазначені у документі під назвою «Podstawa programowa». Як саме цього досягти – це свідомий вибір педагога та його свобода у процесі навчання та творчості.

Кошти на освіту в Польській Республіці, що потрапляють у гміни, формуються кількома шляхами: додаткова допомога на освіту, цільові доплати місцевої влади, особистий дохід гмін, а також через фонди Євросоюзу [3].

Шкільна структура в навчальних програмах європейських держав досить різноманітна та пов'язана із традиціями й залежить від стратегії освіти, зокрема, в плані її обов'язкового здобуття. В багатьох європейських державах початкова школа триває 4 роки (у 10 державах) чи 6 років (у 17 державах); в семи державах – 5 років, у 6 державах – 7-8 років. Стандартна середня освіта, як правило,

триває 3 роки (у 23 державах) чи 4 роки (у 12 державах), а у чотирьох державах триває 5-6 років. Середню освіту за профілем отримують за три роки у 17 державах, за чотири роки отримують у 19 державах, у Литві цей процес триває 2 роки, ще у трьох державах – 5 років [1, с. 3-4].

Загалом в освітніх навчальних системах країн-членів ЄС здобуття середньої освіти перед вступом учнів до закладів вищої освіти триває не менше дванадцяти років (12 р. – у 19 державах, 13 р. – у 17 державах, 14 р. – у двох державах). Проте, на момент отримання диплому студентам виповнюється понад 18 років.

Таким чином, в усьому світі, окрім низки пострадянських країн, спостерігається довгострокова тенденція збільшення періоду навчання і віку, коли особа в перший раз стикається з ринком праці. Тому у наших випускників, що хочуть вступити до ВНЗ Європи, з'являються складнощі, адже їм ще не виповнилося 18 років, та вони не пройшли визначене число годин з навчальних дисциплін

Незважаючи на деякі відмінності в організації навчального процесу, країни Європи демонструють багато спільних рис щодо структури навчального року. У більшості європейських країн навчальний рік починається на початку вересня; у 18 країнах (регіонах) Європи навчальний рік починається, як і в Україні, 1 вересня. У 10 країнах (зазвичай у північній Європі) він починається в серпні: раніше за всіх – у Данії та Фінляндії. У Німеччині школи в різних землях фактично починають заняття з 5 серпня до 11 вересня, хоча офіційна дата початку навчального року – 1 серпня. У європейських країнах найпоширеніша тривалість навчальних днів на навчальний рік становить від 170 до 190 днів [1, с.8].

Отже, прагнучи відповісти на запитання, якою має бути нормальна освіта у школі, що мають опанувати учні, всі держави створюють свою унікальну програму навчання. Враховуючи те, що механічне перенесення досвіду інших країн не матиме результативності, виникає потреба пошуку індивідуального вирішення у прямій партнерській взаємодії з професійними спілками нашої держави та держав Євросоюзу. Українська держава має інтерес як до консультацій з метою допомоги з боку європейських держав у реалізації інноваційних методів освіти, так й до запровадження

загальних програм в галузі освіти з цими державами.

У зв'язку з тим, що стандарти вищої та середньої освіти в ЄС є більш високими, ніж у нашій державі, їх варто наслідувати. У цьому напрямі вже багато зроблено в галузі реформування вітчизняної системи освіти. У цілому зміни в сучасній освіті ґрунтуються на таких трьох ключових положеннях:

- вимога різнобічного, універсально та гармонійного розвитку особистості;

- вимога формування нових підходів щодо проблемно-орієнтованого професіоналізму;

- вимога переходу від одновимірної до багатовимірної людини (навчання перетворюється на мистецтво, яке спонукає особистість до саморозвитку) [13].

- Зважаючи на ці положення, слід констатувати, що основними пріоритетами для освітньої системи України мають стати:

- підвищення рівня самостійності людини та її вміння до самоорганізації;

- здатність людини відстоювати свої права;

- прагнення до співпраці, удосконалення навичок творчої діяльності;

- формування коректного ставлення до чужої думки, наявність навичок ведення діалогу, пошуку компромісів [14].

Вищезазначені імперативи та пріоритети було покладено в основу розробки Концепції «Нова українська школа», яка ґрунтується на розвитку компетенцій та роботі з «життєвою траєкторією» учня; принципах автономності та відповідальності усіх учасників освітнього процесу: громада – школа – вчитель – учень; залученні батьків до освітніх процесів; інтерактивному підході до здобуття освіти; можливості здобуття освіти в різновікових предметних або міжпредметних групах [14].

Одним із важливих завдань реформування загальної середньої освіти в Україні є її розбудова на основі децентралізації. Реалізуючи реформу децентралізації, треба пам'ятати, що децентралізація в освітній сфері – це, перш за все, децентралізація проблемних питань, можливість їх розв'язувати на рівні регіону. Складнощі управління освітою в Україні можна розділити на проблеми організаційного

плану, складнощі грошового забезпечення та складнощі, пов'язані з якістю освіти [15].

Ключовим спрямуванням оновленої школи має стати розповсюдження отримання знань упродовж всього життя та розуміння, що навчання не закінчується за межами школи, а продовжується далі необмежений час.

Таким чином, могутню державу та конкурентноспроможну економіку може забезпечити суспільство, яке складається з креативних громадян, які мають активну життєву позицію, відповідальність та підприємницький дух. Ось таких українців мають готувати освітні установи. Сьогодні Україна докладас значних зусиль з метою наближення вітчизняної освітньої парадигми до європейських стандартів в умовах воєнного стану. Зміни, що відбуваються останніми роками, спрямовані на підготовку цілісної особистості всебічно розвинутої, здатної до критичного мислення, що має високий рівень патріотизму та активну життєву позицію, інноваторські здібності, застосовуючи котрі можна змінювати світ навколо та отримувати знання упродовж всього життя [16].

Напрямки проведення докорінної та системної реформи загальної середньої освіти зазначені у Концепції «Нова школа України». Серед них ключовими є такі:

- затвердження нових національних еталонів загальної середньої освіти, що розроблені з урахуванням навичок, потрібних для успішної самореалізації індивіда;
- введення нового правила педагогіки партнерства, що базується на взаємній роботі педагогів, членів родини та учнів;
- збільшення мотивації педагога в результаті підвищення йому зарплати, надання академічної незалежності та мотивування професійного росту;
- орієнтація на потреби школяра;
- оптимізація виховного процесу;
- формування нової інфраструктури школи, що надасть можливість оволодіти новим змістом освіти та набути головних навичок, потрібних для вдалої самореалізації індивідуума;
- децентралізація та ефективний менеджмент у школі, що сприятиме реальній незалежності навчального закладу;

- чесне розподілення публічних грошей, що сприятиме однаковому доступу всіх дітей до якісного навчання;
- формування сучасного освітнього осередка, що створить потрібні умови, методи та технології для отримання знань учнями, вчителями та батьками;
- формування необхідних умов для отримання знань школярами безпосередньо за місцем їх знаходження, наприклад, у селах чи забезпечення постійної доставки до школи [1, с. 9].

Порівняння річного навчального навантаження наших учнів із рекомендованим мінімальним часом на рік у європейських країнах свідчить, що в українській програмі шкільній на всіх її рівнях навчання займає менше часу, ніж у державах Європи.

Разом з тим, час на канікули в українській школі найбільший серед європейських держав. Тривалість справжнього навчального періоду за рік завдяки різним факторам досить нерідко буває менше нормативно визначених 175 навчальних днів. На думку вітчизняних експертів, в умовах євроінтеграційних процесів при формуванні новітньої освітньої парадигми України з метою більш ефективного використання наявних ресурсів доцільно ліквідувати дисбаланс між тими, хто здобуває вищу (університетську) освіту, та тими, хто планує отримати професію на відповідних освітніх рівнях, та йти на роботу потім.

Сьогодні у нас в більше 80 % випускників школи мають намір вступати до ВНЗ, що, насправді, є позитивним моментом, якби вони всі мали готовність до отримання знань в університетах.

У цьому питанні доцільніше посилалися на європейські показники, адже в Європі існує приблизний паритет між тими, хто вирішив навчатися у ВНЗ, і тими, хто обрав шлях здобуття професії. Звідси випливає думка про необхідність вжиття необхідних заходів щодо переорієнтації частини здобувачів шкільної освіти на професійно-технічну освіту, а також на професійну підготовку до майбутньої роботи в різних галузях економіки [1 с. 9-10].

Аналізуючи практику європейських країн, науковці зазначають, що однією із найвагоміших дій після подолання кризи в сфері освіти у багатьох європейських державах стала реорганізація управління освітою, яка включала як процеси децентралізації, так й процеси централізації.

Запровадження Законом України «Про освіту» (2017 р.) 12-річного терміну здобуття повної загальної середньої освіти фахівці вважають виправданим кроком, оскільки це відповідає основним засадам освітньої політики світового співтовариства, зокрема засадам Інчхонської Декларації «Освіта 2030» та відбиває загальну закономірність регулярного збільшення навчального часу, що видно з історії людства, тим паче, сьогодні [1, с. 9].

При формуванні новітньої освітньої парадигми України в умовах європейської інтеграції слід враховувати необхідність комплексного підходу до цього процесу, а саме трансформації у шкільній освіті потрібно розглядати в структурі із дошкільною, позашкільною, професійною освітою. Лише високий якісний показник на цих етапах буде забезпечувати високий рівень освіти у ВНЗ. Мета реформи – не тільки економія фінансових коштів, а висока якість навчальних послуг як для платників податків, так й для користувачів цих послуг.

Сприятиме цьому оновлення змісту базового навчання та схем навчання, що відповідають потребам створення головних навичок для життя. Це, наприклад, вільне володіння українською мовою, навички з математики, загальної культури та екології, навички підприємництва, інноваційність, обізнаність в економіці тощо. А також – наскрізні вміння: критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення тощо. Критичними проблемами у сфері повної загальної середньої освіти все ще лишаються істотні регіональні відмінності в якості освіти та, відповідно, результатах навчання; незавершені дії реформування галузі згідно з реформами Нової української школи; малий соціальний статус педагогів, а звідси – відсутність внутрішнього стимулу педагогів та керівників навчальних установ до професійного розвитку; відсутність готовності вчителів та керівників установ діяти в умовах незалежності та автономії, застаріла матеріально-технічна база, що не стимулює до навчання та індивідуального розвитку учнів [16].

Важливим чинником формування нової освітньої парадигми України в умовах євроінтеграції має стати також підготовка

висококваліфікованих педагогічних кадрів. Випускники педагогічних спеціальностей вузів повинні усвідомлювати специфіку Нової української школи. Процес навчання на таких спеціальностях повинен включати методики розвитку компетентностей, удосконалення основних навичок, які стануть у нагоді майбутнім педагогам у їхній професійній діяльності [15].

Поряд із цим, мають бути створені умови для професійного розвитку, підтримки педагогів: заснування педагогічної інternатури; формування нової концепції виплати зарплат та створення поступового зростання зарплати педагогам. Важливою частиною проведення реорганізації має бути створення механізмів мотивування високопрофесійних вчителів, що мають знання стосовно схем компетентнісного навчання та інноваційними новими освітніми технологіями та допомагають їх поширювати [16].

Реформування загальної середньої освіти в умовах європейської інтеграції слід спрямувати у трьох основних напрямках:

- підвищення освітнього рівня, що містить зміну орієнтації в освіті на потреби школяра, збільшення видів оцінювання якості освіти, формалізація різноманітних видів отримання освіти та визнання висновків, однакового доступу до якісної освіти, незалежність педагогів, підвищення кваліфікаційного рівня вчителів;
- достатнє вкладення коштів в освіту, та економічна незалежність установ;
- ефективний менеджмент, управлінська самостійність [15].

Важливим напрямком у проведенні реформ у школі є розширення самостійності, яка передбачає, що керівні та навчально-методичні компетенції будуть перекладені на рівень освітньої установи. Школи зможуть самостійно створювати навчальні програми, утворювати навчальні плани та програми з навчальних дисциплін згідно із еталонами середньої освіти та досягненнями сучасної науки, обирати навчальні посібники, схеми навчання та виховання, розвивати матеріальну та навчальну бази. Паралельно із запровадженням самостійності буде посилено відповідальність закладу перед населенням за якість навчання. В цьому випадку тотальний державний моніторинг у вигляді перевірок замінить громадсько-державна програма забезпечення якості [13].

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій також зумовлює потребу в розвитку дистанційної та змішаної освіти, продовження цифрової трансформації освіти, зокрема, запуску українського освітнього електронного майданчику як бази для побудови освіти дистанційної, формування мережі екзаменаційних організацій. Важливим залишається формування у школах безпечної освітньої атмосфери, вільної від усіх видів насильства та дискримінування, а також нового освітнього осередку згідно правилами стимулюючого та творчого дизайну, інклюзивності та технологічності. Актуальність такого підходу засвідчує те, що впродовж останніх років у закладах загальної освіти спостерігається стійка тенденція до зростання числа здобувачів середньої освіти з особливими потребами у навчанні, що вимагає розширення освіти, яке б створювало зручні, сприятливі та однакові шанси для їхнього отримання знань, та відповідало б інклюзивному індексу [13].

Висновки. У процесі формування власної публічної політики з освітньої парадигми в Україні слід використовувати можливості співпраці з тими країнами ЄС, які на цьому шляху вже досягли значних успіхів. Зокрема, було розпочато спільну роботу в досить важливій для нашої держави польсько-українській програмі «Нова Українська школа» з формування нових еталонів. Цей проект має за мету налагодження постійної партнерської спільної праці для підтримки безперервного адміністративно-територіального розвитку нашої держави, ухвали рішень, що спрямовані на здійснення публічного управління закладами освіти в територіальних громадах. Ухвали в межах Програми покликані сприяти змінам у змісті української освіти, а саме створенні нової концепції держстандарту, наданні системного доступу до об'єктивної інформації про освітню реформу та розвиток можливостей в сфері менеджменту освіти та побудови громадянського соціума, поліпшенню якості навчання [8].

В умовах війни потенційний ризик несе зруйнованість закладів освіти, знищене обладнання, відсутність структури для шкільного навчання (достатня кількість місць у закладах освіти). Це стосується не лише лабораторій, комп'ютерів, швидкісного Інтернету, обладнаних кабінетів біології, хімії, фізики та інших наук природничих, а й наявності якісних підручників, яких нині обмаль – не лише за кількістю, але й за якістю.

through taking into account effective ways and methods of teaching and educating young people, preparing them for active participation in the scientific, cultural and social life of society.

The author of the article focuses on the fact that the Ukrainian state, as part of the European space, has a common historical experience with European countries and common values with the member countries of the European Union, which opens up new opportunities for it in its European identity. The European choice of Ukraine is confirmed by the Association Agreement between the EU and Ukraine, as well as numerous agreements, statements and political steps that characterize the vector of development of our country. An important element of Ukraine's integration is the entry of the national education system into the European educational space. In this sense, the author carried out a comparative analysis of the development of the national system of general secondary education in Ukraine in the context of changes in the education of European countries, in particular EU members, understanding the essence of reforms and innovations that are now being implemented in the European educational space.

The unifying mechanisms in the field of education within the EU are moving towards the creation of a single European educational space. However, in comparison with higher education, the determination of the characteristics of education in secondary education institutions remains the responsibility of the countries that are members of the European Union. European integration in the field of education does not provide for the standardization of the state curriculum, but only motivates to achieve high standards in the educational process. The state chooses methods and directions to achieve this goal at its own discretion, taking into account the peculiarities of the state structure and culture.

Such international experience is very valuable for the implementation of public management of educational institutions in the territorial communities of Ukraine, especially in the conditions of decentralization, which is based on the principles of subsidiarity and participation.

Key words: *public administration, international standards, European space, countries of the European Union, educational institutions, territorial communities, decentralization.*

Received: 28.09.22

References

1. Kremen, V. H. Liashenko, O. I. & Lokshyna, O. I. (2020). Zahalna serednia osvita Ukrainy v konteksti osvity krain Yevropy: tryvalist i struktura [General secondary education of Ukraine in the context of education in European countries: duration and structure]. *Visnyk NAPN – Herald of the National Academy of Sciences*, 2(2), 1-10. Retrieved from <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-1> [in Ukrainian].
2. Zmishane navchannia: yak orhanizuvaty yakisnyi osvitnii protses v umovakh viiny [Mixed learning: how to organize a high-quality educational process in the conditions of war]. *sqe.gov.ua*. Retrieved from <https://sqe.gov.ua/zmishane-navchannya-yak-organizuvati-yaki> [in Ukrainian].
3. Klokar, N. (2016). Rozvytok profesiinykh kompetentnosti kerivnykyv mistsevykh orhaniv upravlinnia osvitoiu v umovakh detsentralizatsii [Development of professional competences of heads of local education management bodies in conditions of decentralization]. *RocznikPolsko-Ukraiński: Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. – Częstochowa. t. XVIII*, 399-414 [in Ukrainian].
4. Lelechenko, A. P., Vasylieva, O. I., Kuibida, V. S. & Tkachuk, A. F. (2017). Mistseve samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii povnovazhen: navch. posib. [Local self-government in conditions of decentralization of powers: study guide]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Orliv, M. S. (2022). Vprovadzhennia modeli zbalansovanoi systemy pokaznykyv v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia [Implementation of a model of a balanced system of indicators in local self-government bodies]. *Visnyk KhNU. Serii: Ekonomichni nauky – KHNU Bulletin. Series: Economic Sciences*, 4, 105-110. Retrieved from <https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2022-308-4> [in Ukrainian].
6. Ploskyi, K. V. & Kalynovska, I. S. (n. d.). Adaptatsiia v Ukraini zarubizhnoho dosvidu otsinky potreb u navchanni kadrov publichnoho upravlinnia [Adaptation in Ukraine of foreign experience in assessment of needs in training of public administration personnel]. *Visnyk Chernihivskoho tekhn. un-tu. – Bulletin of the Chernihiv Technical University*. Retrieved from <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&l=ru&j=5&id=51> [in Ukrainian].
7. Lopushynskiy, I. P. & Kovnir O. I. (2017). Reformuvannia zahalnoi serednoi osvity v Ukraini: yevrointehratsiinyi vybir [Reforming general sec-

ondary education in Ukraine: European integration choice]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia – Theory and practice of state administration and local self-government*, 2. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Ttpdu_2017_2_11 [in Ukrainian].

8. Usi shkoly v Ukraini pereidut na dystantsiine navchannia [All schools in Ukraine will switch to distance learning]. *osvita.rayon.in.ua*. Retrieved from <https://osvita.rayon.in.ua/news/546555-usi-shkoli-v-ukraini-pereydu-na-dystantsiine-navchannia> [in Ukrainian].

9. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia v haluzi osvity stanom na 01.11.2018 roku [Ministry of Education and Science of Ukraine. Monitoring of the process of decentralization of power and reform of local self-government in the field of education as of November 1, 2018]. *mon.gov.ua*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/Novyny/2018/11/09/dod-5112018-monitorig-zvedennya.docx> [in Ukrainian].

10. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Nova ukrainska shkola [Ministry of Education and Science of Ukraine. New Ukrainian school]. *mon.gov.ua*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [in Ukrainian].

11. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi osvity. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [New Ukrainian school: conceptual foundations of secondary education reform]. *mon.gov.ua*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].

12. Londar, S. I. (Eds.). (2019). Realizatsiia derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola»: monohrafiia [Implementation of state policy in the field of general secondary education reform “New Ukrainian School”: monograph]. Kyiv: DNU «Instytut osvitnoi analityky» [in Ukrainian].

13. Reforma osvity ta nauky [Reform of education and science]. *kmu.gov.ua*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> [in Ukrainian].

14. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi

osvity «Nova ukrainska shkola» vid 14.12.2016 roku №988-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the Concept of implementation of state policy in the field of general secondary education reform “New Ukrainian School” dated 12/14/2016 No. 988-r]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> [in Ukrainian].

15. Shyian, R. (n. d.). Detsentralizatsiia osvity u Polshchi: dosvid dlia Ukrainy [Decentralization of education in Poland: experience for Ukraine]. *decentralization.gov.ua*. Retrieved from <http://decentralization.gov.ua/pics/attachments/2016-02-16-Poland.pdf> [in Ukrainian].

16. Tsekhanovych, V., Bizonych, D., Larina, N., Moskalenko, S. & Snizhko, D. (2022). Decentralization and euroregional development in Ukraine: problems and prospects for development. *Relações Internacionais no Mundo Atual*. Curitiba/PR (Brasil), 3(36), 2316-2880. Retrieved from <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57807809500> [in English].

Відомості про автора / Information about the Author:

Рачинський Анатолій Петрович: Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка: вул. Академіка Ромоданова, 12/2, м. Київ, 03057, Україна.

Anatolii Rachynskyi: Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, vul. Akademika Romodanova, 12/2, Kyiv, 03057, Ukraine.

ORCID.ORG./ 0000-0001-9888-6978

E-mail: anatolii.rachynskyi@knu.ua